

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

Шпіляревич В.В.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
для підготовки до самостійної роботи
з навчальної дисципліни «КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
для здобувачів заочної форми навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право»,
ОПП «Право»
(5 семестр)

Івано-Франківськ, 2024

Схвалено на засіданні кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового юридичного інституту (протокол № 1 від 27 серпня 2024 року).

Затверджено на засіданні Науково-методичної ради Навчально-наукового юридичного інституту (протокол № 1 від 27 вересня 2024 року).

Шпіляревич В. В. Методичні вказівки для підготовки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Кримінальне право України» для здобувачів заочної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 081 «Право», спеціальності 081 «Право», ОПП «Право» (5 семестр). Івано-Франківськ : Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2024. 59 с.

Методичні вказівки містять в собі основні питання, що виносяться на самостійне вивчення та практичні завдання, розв'язання яких є необхідним для набуття практичних умінь і навичок правильної кваліфікації кримінальних правопорушень. До кожної теми, винесеної на самостійне вивчення, наведено перелік питань для самостійного вивчення, практичні завдання для самостійного вирішення та список рекомендованої літератури.

Методичні вказівки призначені для викладачів та здобувачів вищої освіти Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника при вивченні навчальної дисципліни «Кримінальне право України».

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ.....	6
Тема № 1.....	6
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ	
Тема № 2.....	8
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	
Тема № 3.....	15
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ	
Тема № 4.....	24
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ	
Тема № 5.....	27
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ	
Тема № 6.....	31
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	
Тема № 7.....	35
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ	
Тема № 8.....	39
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Тема № 9.....	44
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ	
Тема № 10.....	50
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ	

БЕЗПЕКИ

Тема № 11.....55

**КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ
ВИРОБНИЦТВА**

ВСТУП

Підготовка висококваліфікованих юристів передбачає ґрунтовне вивчення кримінального права, яке, як відомо, належить до фундаментальних публічних галузей права та включене до обов'язкового переліку навчальних дисциплін для юридичних ЗВО III-IV рівнів акредитації, які здійснюють підготовку здобувачів за спеціальністю 081 «Право».

Самостійна робота є складовою навчального процесу, при підготовці до яких здобувач вищої освіти повинен детальніше опрацювати норми кримінального законодавства, проаналізувати структурні елементи та ознаки складів кримінальних правопорушень, а також при аналізі практичних ситуацій правильно здійснити їх кваліфікацію. Окремі питання відповідних тем навчальної дисципліни «Кримінальне право України» припадає на самостійне вивчення здобувачами вищої освіти, адже самостійна робота здобувачів є також невід'ємною частиною навчального процесу.

Метою проведення семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни «Кримінальне право України» є: засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичного матеріалу, який стосується поняття, системи та значення Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України) та її взаємозв'язку із Загальною частиною КК України; характеристики складів кримінальних правопорушень, їх кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак, а також набуття практичних умінь і навиків щодо правильного застосування закону про кримінальну відповідальність та кваліфікації конкретних кримінальних правопорушень, передбачених Особливою частиною КК України. До кожної теми семінарського (практичного) заняття подано питання для обговорення, практичні завдання, питання для додаткового вивчення, а також список літератури, яку рекомендується опрацювати при підготовці до конкретного семінарського/практичного заняття.

Належне вивчення Особливої частини кримінального права являється завершальним етапом у процесі освоєння навчальної дисципліни «Кримінальне право України» в цілому та передбачає не тільки засвоєння догматів науки кримінального права, а й різноманітних теоретичних положень, що є дискусійними, новими та прогресивними.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Тема № 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Поняття, ознаки та значення Особливої частини КК України.
2. Система Особливої частини КК України.
3. Відображення положень Конституції України в нормах Особливої частини КК України.
4. Єдність норм Загальної і Особливої частин КК України та їх значення для правильної кваліфікації кримінальних правопорушень.
5. Класифікація (види) норм Особливої частини КК України.
6. Наскрізні, відособлені та оціночні поняття Особливої частини КК України. Особливості змісту окремих юридичних понять та юридичних конструкцій Особливої частини України:
  - «корупційні кримінальні правопорушення»;
  - «кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією»;
  - «близькі родичі, близькі особи, члени сім'ї»;
  - «малолітній, неповнолітній, дитина»;
  - «насильство»;
  - «насильство, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я особи»;
  - «насильство, яке є небезпечним для життя чи здоров'я особи»;
  - «викрадення»;
  - «втручання»;
  - «перешкоджання»;
  - «знищення»;
  - «пошкодження»;
  - «примушування»;
  - «погроза»;
  - «тяжкі наслідки»;
  - «загибель людей».
7. Поняття кримінально-правової кваліфікації.
8. Підстави кримінально-правової кваліфікації.
9. Принципи кримінально-правової кваліфікації.
10. Поняття, види конкуренції кримінально-правових норм та правила їх подолання.
11. Поняття, види колізій кримінально-правових норм та правила їх подолання.

II. Контрольні запитання:

1. До якої системи права (англосаксонської чи романо-германської) належить кримінальне право України та які характерні риси Особливої частини КК України у зв'язку із такою належністю?

2. Дайте визначення терміну «криміналізація» та назвіть її способи.
3. Дайте визначення терміну «декриміналізація» та назвіть її способи.
4. Що таке диференціація кримінальної відповідальності та за якими критеріями вона може здійснюватися?
5. Що таке індивідуалізація кримінальної відповідальності?
6. Чи всі статті Особливої частини КК України містять санкцію?
7. Чи може назва конкретної статті бути вужчою (ширшою) за диспозицію цієї статті (доведіть на прикладах)?
8. Назвіть способи техніки коригування Особливої частини КК України?

III. Практичні завдання:

1. Наведіть п'ять прикладів криміналізації діянь на основі порівняння чинного КК України з КК України 1960 року.
2. Наведіть п'ять прикладів декриміналізації діянь на основі порівняння чинного КК України з КК України 1960 року.
3. Випишіть п'ять статей Особливої частини КК України, які містять заохочувальні норми.
4. Випишіть п'ять статей Особливої частини КК України, які містять роз'яснюючі (дефінітивні) норми.
5. Випишіть три статті Особливої частини КК України, які містять відсильні норми.

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Антонюк Н. Поняття диференціації кримінальної відповідальності. *Право України*. 2019. № 9. С. 196–214.
2. Грек Б. Декриміналізація діянь як один із видів гуманізації кримінальної відповідальності: сутність та підстави. *Юридична Україна*. 2012. № 8. С. 90–95.
3. Грищук В. К. Поняття криміналізації. *Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка*. 1994. Вип. 31. С. 76–80.
4. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII.
5. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.
6. Короленко М. П. Проблема декриміналізації діянь. К.: Науковий світ, 2000. 11 с.
7. Короленко М. П. Проблема криміналізації діянь. К.: Науковий світ, 2000. 9 с.
8. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого працівника освіти України О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
9. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 2001-05.
10. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.
11. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI.

12. Марисюк К. Б. Поняття та суть декриміналізації діянь. Режим доступу: URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/19.pdf>.

13. Марисюк К., Канцір В. Декриміналізація як метод кримінально-правової політики. Режим доступу: URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/nov/19981/marisyukkancir.pdf>.

14. Навроцький В. О. Наступність кримінального законодавства України (порівняльний аналіз КК України 1960 р. та 2001 р.). К.: Атіка. 2001. 272 с.

15. Павлик Л. В. Співвідношення диференціації кримінальної відповідальності з індивідуалізацією, криміналізацією та пеналізацією. Науковий Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 2. С. 316–327.

16. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947–III.

17. Фріс П. Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1 (2). С. 19–28.

18. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. вид. 3-тє, допов. і перероб. Одеса : Фенікс, 2018. 394 с.

19. Хряпінський В. П. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 192 с.

Тема № 2 (Частина 1)

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Загальна кримінально-правова характеристика та види злочинів проти основ національної безпеки України.

2. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади. Кримінально-правова характеристика складу злочину, особливості його кваліфікації та відмінність від поширювання неправдивих чуток (ст. 173-1 КУпАП).

3. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України. Кримінально-правова характеристика складу злочину та особливості його кваліфікації.

4. Державна зрада. Кримінально-правова характеристика складу злочину, особливості його кваліфікації та відмінність від пособництва державі-агресору (ст. 111-2 КК України).

5. Шпигунство. Кримінально-правова характеристика складу злочину, особливості його кваліфікації та відмінність від державної зради (ст. 111 КК України).

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Порівняйте положення чинного КК України з положеннями КК України 1960 року в частині регламентації відповідальності за посягання на національну безпеку України.

2. Проаналізуйте положення Конституції України, які стосуються гарантування (забезпечення) національної безпеки України.

3. Проаналізуйте положення закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII.

4. Проаналізуйте положення закону України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року № 1932-XII.

5. Проаналізуйте положення закону України «Про державний кордон України» від 4 листопада 1991 року № 1777-XII.

6. Проаналізуйте положення закону України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855-XII.

7. Проаналізуйте положення судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду:

7.1. [Кваліфікація злочинів проти основ національної безпеки України.](#)

7.2. [Кваліфікація кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України.](#)

III. Практичні завдання:

1. На основі аналізу та посилання на відповідні положення нормативно-правових актів України розмежуйте поняття «державний кордон України» та «митний кордон України».

2. Наведіть критерії та їх правову природу (сутність) щодо розмежування таких суміжних складів злочинів, як «Державна зрада» (ст. 111 КК України) та «Шпигунство» (ст. 114 КК України).

3. Визначте тип співвідношення норм статей Особливої частини КК України:

а) ст. 109 та ст. 110-2 КК України;

б) ст. 110 та ст. 110-2 КК України;

в) ст. 111 та ст. 111-2 КК України;

г) ст. 114 та ст. 111 КК України;

д) ст. 114 та ст. 111-2 КК України.

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Афанасенко С. І., Стойков І. М. Злочини проти основ національної безпеки України, що посягають на відносини у політичній сфері. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 3. С. 54–56.

2. Бантишев О. Ф., Шамара О. В. [Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України \(проблеми кваліфікації\)](#) : монографія. 3-тє вид. переробл. та доп. Луганськ : ТОВ «Віртуальна реальність», 2014. 240 с.

3. Дорош Л. В., Федосєєв В. В. [Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності державного кордону України](#) : монографія. Х. : Право, 2014. 304 с.

4. Зайцев О. В., Філіпенко В. Р. До питання звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду (ч. 2 ст. 111 КК України). *Вісник ЛДУВС ім.*

Е. О. Дідоренка. 2018. Вип. 1 (81). С. 103–112.

5. Зайцев О. В., Філіпенко В. Р. Заохочувальні норми при регламентації державної зради: зарубіжний досвід. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 3 (83). С. 73–83.

6. Зайцев О. В., Філіпенко В. Р. Надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України як форма державної зради (ст. 111 КК України). *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 3 (87). С. 244–255.

7. Закон України «Про державний кордон України» від 4 листопада 1991 року № 1777-ХІІ.

8. Закон України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855-ХІІ.

9. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ.

10. Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII.

11. Закон України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року № 1932-ХІІ.

12. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII.

13. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 року № 1550-III.

14. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.

15. Кончук Н. С. [Кримінальна відповідальність за державну зраду](#) : дис. ... канд. юрид. наук. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 218 с.

16. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року №2001-05.

17. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.

18. Мисливий В. А. Кримінальна відповідальність за узурпацію влади. *Право і суспільство*. 2017. № 3. С. 220–225.

19. Мошняга Л. В. Зміст об'єкта злочину, передбаченого статтею 109 Кримінального кодексу України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 5. С. 110–114.

20. Мошняга Л. В., Дідюк І. Л., Присяч Н. Д. Об'єктивна сторона злочинів проти конституційних основ національної безпеки: актуальні питання вдосконалення ознак. *Право і суспільство*. 2020. № 4. С. 247–252.

21. Наказ Служби Безпеки України від 23 грудня 2020 року № 383 «Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю».

22. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

23. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація злочинів проти основ національної безпеки України](#)).

24. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі

Верховного Суду (актуальна практика) ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України](#)).

25. Рубашенко М. А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканість України : монографія. Х.: Право, 2016. 288 с.

26. Севрецький І. В. Лебідь С. В. Шпигунство: поняття та склад злочину. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2018. № 2 (11). С. 103–115.

27. Стиранка М. Б. [Кримінально-правова характеристика сепаратизму в Україні](#) : дис. ... канд. юрид. наук. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 264 с.

28. Топчій В. В. Проблеми кваліфікації злочинів проти територіальної цілісності та недоторканості: практичний аспект. *Правові новели*. 2018. № 6. С. 162–166.

29. Чорний Р. Л. Проблеми поняття злочинів, передбачених у Розділі І Особливої частини КК України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. Вип. 2. С. 346–357.

30. Чорний Р. Проблеми кримінально-правової охорони національної безпеки України. *Право України*. 2013. № 10. С. 257–264.

31. Швед А. Ю. [Злочини проти конституційних засад національної безпеки за законодавством України та Скандинавських країн](#): порівняльна характеристика : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2021. 233 с.

32. Шпіляревич В. В. Окремі аспекти дослідження державної політики у сфері національної безпеки України. *Національна безпека України в умовах інформатизації та глобалізації суспільних процесів : сучасні загрози та кримінально-правове регулювання* [матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції 11 травня 2023 р.]. Харків, 2023. С. 146–150.

33. Шпіляревич В. В. Окремі аспекти забезпечення національної безпеки України крізь призму положень Конституції України. *Кримінально-правова охорона безпеки людини, нації, світу: фундаментальність, трансдисциплінарність і ноонауковість убезпечення* [матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 17 травня 2024 р.]. Харків, 2024. С. 73–77.

34. Шпіляревич В. В. Окремі аспекти кримінально-правової охорони національної безпеки України на прикладі особливостей кримінальної відповідальності за державну зраду (ст. 111 КК України). *Новітні кримінально-правові дослідження – 2024 : Альманах наукових праць*. Миколаїв, 2024. С. 60–69.

Тема № 2 (Частина 2)

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Колабораційна діяльність. Кримінально-правова характеристика складу злочину, особливості його кваліфікації та відмінність від державної зради (ст. 111 КК України).

2. Посягання на життя державного чи громадського діяча. Кримінально-правова характеристика складу злочину, особливості його кваліфікації та відмінність від умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України).

3. Диверсія. Кримінально-правова характеристика складу злочину, особливості його кваліфікації та відмінність від екоциду (ст. 441 КК України), геноциду (ст. 442 КК України).

4. Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану. Кримінально-правова характеристика складу злочину, особливості його кваліфікації та відмінність від пособництва державі-агресору (ст. 111-2 КК України).

II. Практичні завдання:

1. У Луганській обл. Служба безпеки України затримала шпигунку бойовиків так званої «Луганської народної республіки» (ЛНР) з позовним «Фокс». Зловмисниця проходила військову службу у Збройних Силах України, але на початку агресії проти України перейшла на бік бойовиків та приєдналася до одного з терористичних угруповань ЛНР. Співробітниками іноземних спецслужб, які здійснювали на території ЛНР диверсійно-підривну роботу, Фокс була завербована для виконання «шпигунських» доручень. Зокрема, 21-річна Фокс мала встановити особистий контакт з особою, яка володіє таємною інформацією про плани проведення антитерористичної операції. Під час спроби отримати секретні матеріали шпигунку було затримано. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

2. У вересні біля Верховної Ради України, яка приймала на своєму засіданні рішення щодо одного із важливих для держави питань, виникнули сутички. Зокрема, після закінчення голосування біля парламенту між мітингувальниками і спецпризначенцями розпочалася штовханина і суперечки. Активісти використали димові шашки. Згодом під парламентом пролунав вибух. Як встановили правоохоронні органи, громадянин Сич кинув у натовп осколкову гранату. Серед осіб, які перебували в натовпі були колишні і теперішні народні обранці, правоохоронці, преставники (в тому числі голови)

політичних партій та звичайні громадяни. Внаслідок сутичок під Радою постраждало 100 осіб. Зокрема, троє осіб загинуло (серед них один колишній народний депутат), а іншим було спричинено тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості (зокрема двом народним депутатам осколками гранати було спричинено тяжкі тілесні ушкодження). Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

3. Підтримуючи ідею від'єднання Харківської області від України, Антоненко замовив видавництву «Сигма» друк газет, листівок та інших друкованих матеріалів, які за змістом схилили до відокремлення області від України шляхом проведення місцевого референдуму, і повністю оплатив замовлення. Директор видавництва Кириченко виконав замовлення, однак після передачі матеріалів Антоненко повідомив про це в правоохоронні органи. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

Варіант 2. Чи змінилася б кваліфікація, якби під час розслідування справи з'ясувалося, що Антоненко найняв за винагороду двох місцевих жителів Борисова та Василенка, які згідно з вказівками Антоненка встигли залишити надруковані матеріали в поштових скриньках двох багатоквартирних будинків?

4. Громадянин Кривого Рогу Болотов отримав через соціальні мережі від представника ДНР пропозицію про розповсюдження на території міста сепаратистської газети «Новоросія». Болотов погодився на пропозицію і залучив до своєї діяльності ще двох осіб: Молота і Хитрову. Змовники отримували сепаратистську газету «Новоросія» поштою протягом червня-липня і розповсюджували останню у місті. Після чергової спроби розповсюдити газету Болотов, Молот і Хитрова були затримані. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

5. Громадянин Ватник вступив у змову із представниками ЛНР і ДНР та виконував функцію щодо забезпечення фінансування вказаних терористичних організацій. Зокрема через конвертаційний центр він перевів у готівку пробний транш розміром 50 тисяч гривень. Гроші він намагався перевезти у Белгород (РФ), де їх планували забрати представники ДНР і ЛНР. Однак таксі, яким Ватник планував добратися до кордону було затримане співробітниками Служби Безпеки України. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

6. Протягом січня-квітня журналіст Діденков, працюючи редактором інформаційного Інтернет-порталу, щоденно поширював у мережі Інтернет інформацію про доцільність створення державного утворення з проектною назвою «Бессарабія» на території Арцизького, Білгород-Дністровського, Болградського, Саратського, Тарутинського, Татарбунарського, Ренійського, Килійського, Ізмаїльського районів Одеської області. Окрім цього Діденков планував проведення конференції на тему «Бесарабія вільна». Для цього він винайняв приміщення у гр. Квача, замовив освітлювальну і звукову апаратуру у

гр. Бориса. Конференція не була проведена, оскільки Діденкова затримали співробітники Служби безпеки України. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Артеменко Д. С. Проблеми розмежування диверсії і тероризму. Молодий вчений. 2018. № 5 (57). С. 229–231.
2. Берднік І. В., Головка М. Б. Основні орієнтири відмежування колабораційної діяльності від суміжних складів кримінальних правопорушень. *Нове українське право*. 2022. Вип. 2. С. 156–162.
3. Брынза С. М., Стати В. А. Уголовная ответственность за диверсию: сравнительный анализ законодательства Украины та Республики Молдова. Режим доступу: URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/31161/1/93.PDF>.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV.
5. Кияшко О. О. Посягання на життя державного чи громадського діяча: кримінально-правові та компаративістські аспекти : дис. ... канд. юрид. наук. Херсон : Національний університет «Одеська юридична академія», 2019. 289 с.
6. Климосюк А. С. Кримінальна відповідальність за диверсію : дис. ... канд. юрид. наук. Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018. 247 с.
7. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.
8. Кравчук О. О., Бондаренко М. М. Колабораційна діяльність: науково-практичний коментар до нової статті 111-1 КК. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 198–204.
9. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року №2001-05.
10. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.
11. Мовчан Р. О. Аналіз кримінально-правової новели про несанкціоноване поширення військово значущої інформації (стаття 114-2 Кримінального кодексу України). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 326–330.
12. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.
13. Самороков В. О., Сахнюк В. В. Кримінально-правова характеристика посягання на життя державного чи громадського діяча. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. № 5. С. 106–109.
14. Симоненко Н. О. Кримінально-правова новела щодо колабораційної діяльності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022. № 1 (17). С. 92–109.
15. Чуваков О. А. Деякі види диверсійних актів у сучасних умовах. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. № 55. С. 221–225.

Тема № 3 (Частина 1)

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Вбивство з необережності. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

2. Погроза вбивством. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

3. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації правопорушень, які посягають на здоров'я особи:

3.1. Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання.

3.2. Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

3.4. Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження.

4. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації правопорушень, які вчиняються у сфері медичного обслуговування:

4.1. Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.

4.2. Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.

4.3. Незаконна лікувальна діяльність.

4.4. Ненадання допомоги хворому медичним працівником.

4.5. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником.

4.6. Порушення прав пацієнта.

4.7. Незаконне проведення дослідів над людиною.

4.8. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини.

4.9. Насильницьке донорство.

4.10. Незаконне розголошення лікарської таємниці.

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Порівняйте положення чинного КК України з положеннями КК України 1960 року в частині регламентації відповідальності за посягання на життя та здоров'я особи.

2. Проаналізуйте положення міжнародних нормативно-правових актів ООН, які регламентують право особи на життя.

3. Проаналізуйте положення міжнародних нормативно-правових актів Ради Європи, які регламентують право особи на здоров'я.

4. Проаналізуйте положення Конституції України, які стосуються гарантування (забезпечення) особі права на життя та здоров'я.

5. Проаналізуйте положення Наказу Міністерства охорони здоров'я України від 29 березня 2006 року № 179 «Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду живонародженості та мертвонародженості».

6. Проаналізуйте положення Наказу Міністерства охорони здоров'я України від 9 листопада 2020 року № 2559 «Порядок констатації та діагностичні критерії смерті мозку людини», «Порядок припинення активних заходів щодо підтримання життя пацієнта».

7. Проаналізуйте положення Постанови Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року № 2 «Про судову практику у справах про злочини проти життя та здоров'я особи».

8. Проаналізуйте положення [Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Во проти Франції» від 8 липня 2004 року № 53924/00](#) («Vo v. France», Application № 53924/00, 08.07.2004).

9. Проаналізуйте положення судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду:

9.1. [Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.](#)

9.2. [Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи](#) (п. п. 2.3.1, 2.3.2).

9.3. [Замах на умисне вбивство \(ст. 15 – ст. 115 КК\). Відмежування від легких тілесних ушкоджень.](#)

9.4. [Розмежування умисного вбивства \(ч. 1 ст. 115 КК\) від умисного заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого \(ч. 2 ст. 121 КК\).](#)

9.5. [Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи.](#)

9.6. [Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.](#)

9.7. [Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.](#)

III. Практичні завдання:

1. Визначте тип співвідношення норм статей Особливої частини КК України:

а) п. 8 ч. 2 ст. 115 та ст. 112 КК України;

б) ст. 115 та ст. 116 КК України;

в) п. 2 ч. 2 ст. 115 та ст. 117 КК України.

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Авраменко О. В. [Стан сильного душевного хвилювання за кримінальним правом України](#) : монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. 244 с.

2. Бережний С. Умисні вбивства на замовлення: істико-правовий аспект. *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 3 (4). С. 105–111.
3. Бурдін В. М. [Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сильного душевного хвилювання](#) : монографія. Львів: ПАІС, 2006. 200 с.
4. Забуга Ю. Ю., Соловйова В. С., Нестеренко І. В. Особливості кримінальної відповідальності за умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання. *Форум права*. 2020. № 2. С. 102–113.
5. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року.
6. Зінченко І. О., Володіна О. О. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи : навч. посіб. ; за заг. ред. М. І. Панова. Харків : Право, 2019. 248 с.
7. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину від 4 квітня 1997 року.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року.
9. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.
10. Крайник Г. С., Кокonos В. А. Доведення до самогубства: до питання кримінально-правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 300–304.
11. Крижановський О. М. Генезис кримінальної відповідальності за умисне вбивство, вчинене у співучасті, в українському законодавстві ХХ–ХХІ століть. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 178–181.
12. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 2001-05.
13. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.
14. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року.
15. Наказ МОЗ від 29 березня 2006 року № 179 «Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду живонародженості та мертвонародженості».
16. Наказ МОЗ від 9 листопада 2020 року № 2559 «Порядок констатації та діагностичні критерії смерті мозку людини», «Порядок припинення активних заходів щодо підтримання життя пацієнта».
17. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.
18. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи](#)).
19. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи](#)).
20. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи](#)).

21. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи](#)).

22. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи](#)).

23. Остапенко Л. Відмежування умисного вбивства від завідомого залишення без допомоги матір'ю своєї новонародженої дитини. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 1. С. 113–117.

24. Плисюк Н. М. Розмежування умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або в разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, і умисного вбивства у стані сильного душевного хвилювання. *Університетські наукові записки*. 2016. № 70. С. 107–116.

25. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року № 2 «Про судову практику у справах про злочини проти життя та здоров'я особи».

26. [Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Во проти Франції» від 8 липня 2004 року № 53924/00](#) («Vo v. France», Application № 53924/00, 08.07.2004).

27. Соларьова Д. В. До питання про використання соціальних мереж («груп смерті») як способу доведення до самогубства. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50). С. 704–707.

28. Сотула О. С. Умисне вбивство, вчинене за попередньою змовою групою осіб: питання удосконалення дефініції. *Науковий Вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 12. Том 2. С. 104–106.

29. Тижневий огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Замах на умисне вбивство \(ст. 15 – ст. 115 КК\). Відмежування від легких тілесних ушкоджень](#)).

30. Тижневий огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Розмежування умисного вбивства \(ч. 1 ст. 115 КК\) від умисного заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого \(ч. 2 ст. 121 КК\)](#)).

31. Ус О. В. Деякі питання відповідальності за умисне вбивство, вчинене на замовлення. Режим доступу: URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11562/1/US_224-227.pdf.

32. Хашев В. Г., Крупко А. О. Окремі проблеми кваліфікації умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. Режим доступу: URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1254/1/29.pdf>.

33. Чабанюк В. Д. Кваліфікація сучасних проявів доведення до самогубства. *Науковий Вісник публічного та приватного права*. 2019. Випю 1. Том 2. С. 197–204.

Тема № 3 (Частина 2)

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Побої і мордування. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від катування (ст. 127 КК України).

2. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації інших правопорушень, які становлять небезпеку для життя і здоров'я особи:

2.1. Незаконне проведення абортів або стерилізації.

2.2. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.

2.3. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей.

II. Завдання для обов'язкового вивчення:

1. Проаналізуйте положення закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII.

2. Проаналізуйте положення Наказу МОЗ від 17 січня 1995 року № 6 «Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень».

3. Проаналізуйте положення [Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Опуз проти Туреччини» від 9 червня 2009 року № 33401/02](#) («Opuz v. Turkey», Application № 33401/02, 09.06.2009).

4. Проаналізуйте положення Постанови Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року № 2 «Про судову практику у справах про злочини проти життя та здоров'я особи».

5. Проаналізуйте положення судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду:

5.1. [Розмежування тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть \(ч. 2 ст. 121 КК\), та вбивства, вчиненого через необережність \(ч. 1 ст. 119 КК\).](#)

5.2. [Кваліфікація дій за ч. 2 ст. 121 КК.](#)

5.3. [Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.](#)

5.4. [Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.](#)

5.5. [Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.](#)

5.6. [Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.](#)

III. Практичні завдання:

1. Під час чергової сварки з дружиною Галиною через ревності Петро, коли вона сказала, що не буде більше терпіти побоїв, постійних принижень і хоче розлучитися, почав погрожувати Галині вбивством, накинув їй на шию мотузку і почав душити. Коли дружина почала задихатися і втрачати свідомість, Петро її

відпустив, попередивши, що наступного разу, коли знову захоче піти від нього, їх розлучить тільки смерть. На шії Галини від мотузки залишилися синці та садна. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

2. Короленко мав тривалий досвід стрибків із висоти (роупджампінг), і для цього в нього було власне спорядження. Одного разу він умовив Литвинова здійснити такий же екстремальний стрибок. Останній бажав нових відчуттів, тому погодився. У визначений день Короленко здійснив стрибок із висоти на власному спорядженні, а потім, ретельно не перевіrivши його, передав це спорядження Литвинову і допоміг його одягти й закріпити. Під час стрибка мотузка обірвалася, оскільки була пошкоджена, через що Литвинов загинув. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

Варіант 2. Чи змінилася б кваліфікація, якби Литвинов був професійним роупджампером?

3. Підприємці Петро та Іван, заборгувавши значну грошову суму Карпові, отриману як позику під розширення бізнесу, вирішили борг не повертати і звернулися до свого знайомого Карена з проханням знайти особу, яка могла б за грошову винагороду вбити Карпа. Заплатити за послуги вони пообіцяли і Карену. Той погодився, але одразу ж після розмови повідомив про це правоохоронні органи. За розробленим правоохоронцями планом Карен як доказ нібито вчиненого вбивства надав Петрові та Іванові фотографії, на яких було інсценовано смерть Карпа. За виконання замовлення Петро передав йому 5000 доларів США. Одразу після передачі грошових коштів підприємці були затримані. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

4. Павлишин вирішив позбутися своєї тещі Дружиніної, з якою перебував у неприязних особистих стосунках. Працюючи на шахті майстром-підриwником, він заволодів необхідною кількістю вибухівки та виготовив саморобний вибуховий пристрій. Пристрій він поклав до валізи Дружиніної, яка мала намір поїхати до сусідньої області провідати рідну сестру. Вибух стався у потязі. Дружиніна та ще 3 особи, що їхали з нею в купе, загинули від отриманих травм на місці, 14 пасажирів було поранено, вагон – зруйновано. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

5. Степан, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, близько 1 години ночі зайшов в кафе-бар, де поводився зухвало, конфліктував з іншими відвідувачами закладу, на що двоє з них, Олег та Володимир, зробили йому зауваження та вивели з приміщення. Ображений Степан вирішив помститися їм. З цією метою він повернувся в кафе-бар близько 3 години ночі, підійшов до Олега та завдав йому удар ножем в серце, від чого той помер на місці події. Одразу після цього намагався вдарити Володимира ножем в ліву частину грудної клітки, однак Володимир встигнув відскочити, і ніж влучив в плече Андрія, який стояв позаду, обернений спиною до Володимира. Степан швидко

втік з місця події. Андрій внаслідок отриманої травми перебував на лікуванні понад 21 день. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

6. Громов і Лукашів під час спільного вживання спиртних напоїв вирішили «заради жарту» скупати в річці п'яного Святченко. Не впоравшись з течією, Святченко став тонути, проте ні Громов, ні Лукашів, з остраху перед сильною течією, не пришли йому на допомогу. Святченко потонув. Прагнучи уникнути відповідальності, вони виловили труп і закопали його. Оскільки Громов став виказувати думку про доцільність з'явитися зі зізнанням до поліції, двічі судимий за розбій Лукашів вирішив його позбутися та вбив ножом. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

7. Нейрохірурги Андрій та Остап проводили хірургічні операції хворим гліобластомою (злоякісна пухлина мозку). Медики вирішили випробувати експериментальний метод лікування, описаний в зарубіжних наукових медичних виданнях, але його ефективність не була підтверджена науковими публікаціями. Для цього вони залучили трьох пацієнтів в термінальній стадії захворювання. Суть експериментальної методики полягала в інфікуванні операційної рани в черепі пацієнтів бактеріями певного типу, що повинно було стимулювати імунну відповідь та зупинити розвиток онкологічного захворювання. За прогнозами лікарів, кожному з пацієнтів залишалось не більше тижня. Про суть методики, можливі негативні наслідки такої операції було повідомлено пацієнтів, вони надали свою згоду на її проведення. У результаті перший пацієнт помер через півтора місяці після хірургічного втручання (захворювання прогресувало, а також розвинувся сепсис), другий пацієнт прожив близько року, третій - місяць (перед смертю у нього розвинулися сепсис і менінгіт). Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

8. До лікаря-гінеколога Себедіної звернулася її знайома Лужна з проханням зробити аборт. У Лужної не було направлення з жіночої консультації, відсутніми виявились лабораторні аналізи та результати інших потрібних тестів. Себедіна без належного оформлення, у клінічних умовах зробила аборт і того ж дня, враховуючи задовільний стан Лужної, відправила її додому. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

9. Водій вантажівки Романенко побачив дівчину й парубка, які йшли по дорозі. Дівчину він впізнав – це була Смірнова, яка жила в сусідньому селищі, а парубок, який йшов поруч із нею, був йому незнайомий. Не знав його і Аврамченко, який сидів у кабіні машини поруч із Романенком «Приїхав до нашого району і відразу до дівчат залицятися!» – вигукнув Романенко і спрямував машину на молодих людей. При цьому Аврамченко не став перешкоджати Романенку. Від заподіяних травм незнайомиць помер, а Смірновій було заподіяно тяжке тілесне ушкодження. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

10. Давні знайомі Кириченко та Левченко разом вживали спиртні напої. Після того, як Левченко заснув, Кириченко, підозрюючи Левченка у викраденні банківської картки, вирішив йому помститися. З цією метою Кириченко узяв кухонний ніж і наніс один удар у шию Левченка. Від отриманого поранення потерпілий відразу прокинувся і відчув сильний біль. Тоді Кириченко миттєво припинив свій напад і викликав швидку допомогу. Через своєчасне надання лікарями медичної допомоги життя Левченка було врятоване. За висновком судово-медичної експертизи потерпілому було заподіяно тяжке тілесне ушкодження. Дайте кримінально-правовий аналіз ситуації.

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Гаркуша А. Г., Лень В. В. [Побої і мордування у кримінальному праві та законодавстві](#) : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 129 с.
2. Гураль Л. О. Відповідальність за заподіяння тілесних ушкоджень за кримінальним правом окремих зарубіжних держав. *Науковий Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4. С. 80–92.
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року.
4. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII.
5. Зінченко І. О., Володіна О. О. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи : навч. посіб. ; за заг. ред. М. І. Панова. Харків : Право, 2019. 248 с.
6. Катеринчук К. В. [Кримінально-правова охорона здоров'я особи: доктринальні, законодавчі та правозастосовчі проблеми](#) : дис. док. юрид. наук. Київ : Університет державної фіскальної служби України, 2019. 559 с.
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року.
8. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.
9. [Кримінальна відповідальність за катування в Україні та зарубіжних країнах](#) : навч. посіб. / за заг. ред. д.ю.н., проф. А. В. Савченка. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 240 с.
10. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року №2001-05.
11. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.
12. Лахова О. В. [Кримінальна відповідальність за заподіяння умисних легких тілесних ушкоджень, побоїв, мордування](#) : дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро : Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, 2017. 212 с.
13. Литвин І. Відмежування залишення в небезпеці від деяких суміжних складів злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С. 227–231.
14. Микитчик О. В., Бабаніна В. В. Суб'єктивна сторона залишення в небезпеці. *Адвокат*. 2009. № 5 (104). С. 26–30.

15. Митрофанов І. І., Лисенко І. В. Нова ознака тяжких тілесних ушкоджень. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2019. № 21. С. 77–86.

16. Михайленко Д. Г. Кримінально-правова характеристика катування. Режим доступу: URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4156/30.Mychailenko%20D.%20Kriminal%20prav%20kharak%20kat.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

17. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року.

18. Наказ МОЗ від 17 січня 1995 року № 6 «Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень».

19. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

20. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи](#)).

21. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи](#)).

22. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи](#)).

23. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи](#)).

24. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року № 2 «Про судову практику у справах про злочини проти життя та здоров'я особи».

25. [Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Опуз проти Туреччини» від 9 червня 2009 року № 33401/02](#) («Opuz v. Turkey», Application № 33401/02, 09.06.2009).

26. Сидоренко Є. В. Доктринальне та нормативне визначення поняття «умисне тяжке тілесне ушкодження». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 199–202.

27. Телефанко Б. М., Коваль Р. І. Кримінально-правова кваліфікація домашнього насильства в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 340–344.

28. Тижневий огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Розмежування тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть \(ч. 2 ст. 121 КК\), та вбивства, вчиненого через необережність \(ч. 1 ст. 119 КК\)](#)).

29. Тижневий огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація дій за ч. 2 ст. 121 КК](#)).

30. Шаблистий В. В., Коломієць В. Ю. [Тілесне ушкодження як злочин проти життя та здоров'я людини за кримінальним правом України](#) : монографія ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Шаблистого. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 164 с.

31. Шпіляревич В. В. Міжнародно-правові стандарти у сфері протидії домашньому насильству та їх вплив на кримінально-правову політику України. *Слово Національної школи суддів України*. 2021. № 1 (34). С. 140–152.

Тема № 4

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Захоплення заручників. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від незаконного позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК України).

2. Підміна дитини. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

3. Торгівля людьми. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

4. Експлуатація дітей. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від торгівлі людьми (ст. 149 КК України).

5. Використання малолітньої дитини для зайняття жебрацтвом. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

6. Незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Проаналізуйте положення Міжнародної Конвенції про боротьбу із захопленням заручників від 17 грудня 1979 року.

2. Проаналізуйте положення Конвенції ООН про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 2 грудня 1949 року.

3. Проаналізуйте положення Глави XIII Кодексу законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII.

4. Проаналізуйте положення судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація злочинів проти волі, честі та гідності особи](#)).

III. Практичні завдання:

1. Петро, будучи фізичною особою – підприємцем, дав оголошення в газету про набір працівників для виконання будівельних робіт. На оголошення зголосився Данило, якому на вигляд було років 18, а насправді він був 13

річним школярем. Жодних документів для прийняття на роботу Петро у Данила не вимагав, надав інформацію про умови праці, розмір заробітної плати. Без жодного інструктажу, без засобів захисту Петро та Данило приступили до праці. Протягом 2 тижнів, прогулюючи уроки в школі, Данило працював на будівництві. Одного разу, Петро залишив Данила самого та відлучився. При розборі старої будівлі, стався обвал стелі, що спричинило неконтрольоване обрушення стелі та стіни будівлі, внаслідок чого Данило опинився під завалами, отримавши ряд ушкоджень, що відносяться до тяжких тілесних ушкоджень за ознакою небезпеки для життя. Оскільки нікого не було поруч, щоб надати допомогу, від одержаних травм хлопець помер. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

2. Павлишин, перебуваючи у аптеці «Фармація», приставив до живота покупця Коритник ножа і став вимагати, щоб фармацевт надав йому наркотичний засіб. Павлишин погрожував застосувати холодну зброю, якщо не буде виконано його вимоги. Потерпілий Коритник знаходився у приміщенні аптеки протягом 4-ьох годин, поки Павлишину не передали медичний шприц, наповнений фізрозчином, під видом наркотичного засобу. Фармацевт ввела Павлишину фізрозчин шляхом ін'єкції, що дало змогу Коритнику сховатися у службовому приміщенні аптеки. Після цього Павлишин був затриманий працівниками поліції. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

3. Павло через вікно проник у квартиру на першому поверсі, звідки намагався викрасти дорогу побутову техніку, проте був помічений Сергієм та Назаром, які вирішили затримати Павла. При спробі втекти, уникаючи переслідування, Павло схопив 5 літню дівчинку, що знаходилася неподалік та притиснувши до її спини ніж, погрожував її вбити, якщо Сергій та Назар і надалі будуть його переслідувати. Проте дівчинці вдалося вислизнути з рук нападника та втекти. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

4. Радченко, знаючи про те, що її дочка та зять зловживають алкогольними напоями і належно не займаються вихованням своїх малолітніх дітей, таємно забрала їх з дитячого садка та повернулася до себе у село. Декілька тижнів потому діти стали проситися додому, однак Радченко їх не відпускала. При нагоді дітям вдалося втекти з села, і по дорозі до міста вони були затримані працівниками міліції (діти розшукувалися як викрадені), яким вони все розповіли. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

5. У сім'ї Сухових було дві доньки. Коли Сухов у третій раз повіз дружину до пологового будинку, то сказав, що третьої доньки йому не потрібно, погрожував «порішити всю сім'ю». Дізнавшись, що в неї народилася дівчинка, Сухова, побоюючись виконання чоловіком погрози, попросила свою подругу Панталюк, лікаря пологового будинку, підмінити новонароджену дівчинку на

хлопчика, обіцяючи винагороду. Панталюк прохання виконала. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

Список рекомендованих джерел до теми:

1. Андрушко А. В. Безпосередній об'єкт торгівлі людьми : *Закарпатські правові читання* [матер. XII Міжнарод. наук.-практ. конферен. 29-30 квіт. 2020 р.]. Ужгород, 2020. С. 430–443.
2. Андрушко А. В. Об'єктивна сторона незаконного позбавлення волі або викрадення людини. *Часопис Київського університету права*. 2019. С. 302–314.
3. Андрушко А. В. Розмежування незаконного позбавлення волі або викрадення людини від захоплення заручників. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 6. Том 3. С. 48–52.
4. Андрушко А. В. [Теоретико-прикладні засади запобігання та протидії злочинам проти волі, честі та гідності особи](#) : монографія. Київ : Ваіте, 2020. 560 с.
5. Андрушко А. Проблеми кримінально-правової охорони честі та гідності особи. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 268–272.
6. Дідківська Г. В., Кросондович В. А. Експлуатація дітей за Кримінальним кодексом України – позитивні риси та недоліки статті 150 КК України. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 4-5 (8-9). С. 71–75.
7. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року.
8. Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22 лютого 2000 року № 1489-III.
9. Качала І. І. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти честі та гідності особи. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. № 52. С. 248–252.
10. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII.
11. Конвенція Міжнародної організації праці № 105 про скасування примусової праці від 25 червня 1957 року.
12. Конвенція Міжнародної організації праці № 190 про викорінення насильства та домагань у світі праці від 21 червня 2019 року.
13. Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 2 грудня 1949 року.
14. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року.
15. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року.
16. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 року.
17. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16 травня 2005 року.
18. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.
19. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року №2001-05.
20. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.

21. Лизогуб Я. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК України): деякі проблеми кваліфікованого складу. *Право України*. 2008. № 10. С. 126–129.

22. Міжнародна Конвенція про боротьбу із захопленням заручників від 17 грудня 1979 року.

23. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 31 серпня 2017 року № 992 «Про затвердження Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги».

24. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

25. Наумова О. С. [Кримінально-правова протидія злочинам проти волі особи \(за статтями Розділу III Особливої частини КК України\)](#) : дис. ... канд. юрид. наук. Київ : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, 2017. 245 с.

26. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація злочинів проти волі, честі та гідності особи](#)).

27. Підгородинський В. М. [Злочини проти честі та гідності особи \(теоретичне порівняльно-правове дослідження\)](#) : дис. ... докт. юрид. наук. Одеса : Одеський державний університет внутрішніх справ, 2020. 424 с.

28. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року.

29. Рамкова Конвенція ООН проти організованої злочинності від 21 липня 1997 року.

30. Факультативний Протокол до Конвенції ООН про права дитини щодо торгівлі людьми, дитячої простиції і дитячої порнографії від 1 січня 2000 року.

31. Федоров В. Проблеми кваліфікації незаконного позбавлення волі або викрадення людини. *Юридичний вісник*. 2018. № 3. С. 40–44.

32. Хімченко С. А., Аріапур Л. А. Щодо питання кваліфікації незаконного позбавлення волі або викрадення людини. Режим доступу: URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15066/%D0%A5%D1%96%D0%BC%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%A1.%D0%90.%2C%20%D0%90%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BF%D1%83%D1%80%20%D0%9B.%D0%90..pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Тема № 5

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Загальна кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

2. Зґвалтування. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від сексуального насильства (ст. 153 КК України).

3. Примушування до вступу в статевий зв'язок. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від зґвалтування (ст. 152 КК України) та сексуального насильства (ст. 153 КК України).

4. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

5. Розбещення неповнолітніх. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

6. Домагання дитини для сексуальних цілей. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Проаналізуйте положення Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 року.

2. Проаналізуйте положення Постанови Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 року № 5 «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи».

3. Проаналізуйте положення судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи](#)).

III. Практичні завдання:

1. Павлов познайомився з Іваніною і через деякий час висловив бажання одружитися з нею, на що остання погодилася. Вони подали до РАЦСу заяву про реєстрацію шлюбу. Після цього Павлов, перебуваючи в гостях у Іваніної, внаслідок наполегливих умовлянь, схилив її до вступу з ним в інтимний зв'язок. На реєстрацію шлюбу з Іваніною Павлов не з'явився і вона подала заяву в прокуратуру про її зґвалтування Павловим. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

2. Єрмакова зупинила таксі і попросила водія Омельченка підвезти її додому. Незабаром вона зрозуміла, що авто рухається в іншому напрямку. У відповідь на її зауваження Омельченка, погрожуючи вбивством, почав домагатися статевого акту. Злякавшись, Єрмакова під час руху автомобіля вискочила з нього, але потрапила під інший автомобіль, який рухався в тому ж напрямку, і внаслідок отриманих ушкоджень у подальшому була визнана інвалідом другої групи. Не зупиняючись, Омельченко продовжив рух і зник з місця події. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

3. Рюмін з метою здійснення статевого акту з 13-річною Новіковою запропонував їй прогулятися лісом. Там вони сіли на землю і Рюмін почав по телефону показувати їй відеоролики порнографічного характеру, згодом зняв з себе одяг і вчинив з нею статевий акт. При цьому Новікова нічого не заперечувала. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

4. Двадцятидворічна дівчина Фесенко видавала себе за хлопця, збирала волосся під бейсболку, носила одяг, що приховує фігуру. Вона познайомилася з 17-річною дівчиною та, назвавшись хлопцем Романом, домоглася з нею статевої близькості, вчинивши рукою вагінальне проникнення. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

5. Шкандрій та Карпенко, які працювали у одному відділі з Лавровою, постійно переслідували останню, набридаючи їй коментарями сексуального змісту, голосно називали її «старою дівою» і «билися об заклад, що вона незаймана». Одного разу вони прикріпили на екран її робочого комп'ютеру непристойну карикатуру з неї, глузували і презирливо жартували з приводу її інтимного життя. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Дудоров О. О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики) : практ. порад. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2018. 92 с.

2. Дудоров О. О., Задоя К. П. «Вік сексуальної згоди» у міжнародному праві, кримінально-правовій доктрині та Кримінальному кодексі України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2019. Вип. 1. С. 75–94.

3. Дудоров О. О., Задоя К. П. Злочини проти статевої свободи та статевої моральності в проекті нового Кримінального кодексу України (нотатки на полях) : *Проблеми впровадження нового Кримінального кодексу в правову систему України* [матеріали міжнар. наук. конф. (м. Харків, 7 квіт. 2021 р.)] / редкол.: Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко, І. А. Вишневська ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Робоча група з питань розвитку кримін. права Коміс. з питань прав. реформи, Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права», Консулт. місія Європейського Союзу в Україні. Харків: Право, 2021. С. 145–150.

4. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) ; за ред. М. І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2019. 288 с.

5. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року.

6. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року.

7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року.

8. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 року.
9. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.
10. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року №2001-05.
11. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.
12. Левченко Ю. О., Лобан Д. В. Кримінально-правова характеристика насильницьких злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дитини. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 2 (19). С. 26–33.
13. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.
14. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи](#)).
15. Орловський Б. М., Осодча І. А. Актуальні питання законодавчого врегулювання кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. *Правова держава*. 2021. № 43. С. 143–150.
16. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 року № 5 «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи».
17. Радутний О. Е. Розбещення та роспусні дії за ст. 156 КК України в координатах правової визначеності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022. № 1 (17). С. 120–145.
18. Факультативний Протокол до Конвенції ООН про права дитини щодо торгівлі людьми, дитячої проститії і дитячої порнографії від 1 січня 2000 року.
19. Чугуніков І. Згвалтування і сексуальне насильство та примушування до вступу в статевий зв'язок: проблеми розмежування. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 280–287.
20. Шахова К. В. Аналіз міжнародного законодавства з питань протидії вчинення злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 2 (82). С. 128–139.
21. Юртаєва К. В. Системний аналіз кримінальної відповідальності за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, вчинені неповнолітніми. *Вісник Кримінологічної Асоціації України*. 2020. № 1 (22). С. 35–47.

Тема № 6 (Частина 1)

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Загальна кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

2. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

3. Порушення таємниці голосування. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

4. Підкуп виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача (ст. 157 КК України).

5. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

6. Порушення недоторканості житла. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

7. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від порушення вимог законодавства про працю та про охорону праці (ст. 41 КУпАП).

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Проаналізуйте положення Конвенції Міжнародної організації праці № 95 про захист заробітної плати від 1 липня 1949 року.

2. Проаналізуйте положення Конституції України, які стосуються регламентації виборчих прав громадян.

3. Проаналізуйте положення ст. ст. 13, 223, 235-237 КПК України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI, які регламентують процесуальний порядок проведення огляду та обшуку житла чи іншого володіння особи.

4. Проаналізуйте положення Книги першої (Загальна частина) Виборчого кодексу України від 19 грудня 2019 року № 396-IX.

5. Проаналізуйте положення Глави VII Кодексу законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII.

6. Проаналізуйте положення Розділу IV закону України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР.

7. Проаналізуйте положення судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина](#)).

III. Практичні завдання:

1. Випишіть положення Конституції України, які регламентують право особи на недоторканість житла.

2. Визначте тип співвідношення норм статей Особливої частини КК України: ст. 157 та ст. 160 КК України.

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 року № 396-ІХ.

2. Вислоцька Т. Ю. [Кримінально-правова охорона таємниці в Україні](#) : дис. ... канд. юрид. наук. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. 275 с.

3. Грига М. А., Григорова Є. В. Становлення законодавчого закріплення кримінальної відповідальності за підкуп виборця. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 2 (27). С. 162–166.

4. Закон України «Про оплату праці» від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР.

5. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII.

6. Конвенція Міжнародної організації праці № 95 про захист заробітної плати від 1 липня 1949 року.

7. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.

8. Костицький В. В. [Кримінально-правова характеристика підкупу виборця або учасника референдуму](#) : дис. ... канд. юрид. наук. Северодонецьк : Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, 2018. 250 с.

9. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 2001-05.

10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI.

11. Матюшкова Т. П. Способи перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у виборчому процесі (аналіз судової та слідчої практики). Режим доступу: URL:

<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7054/36.pdf?sequence=3&isAllowed=y>.

12. Морквін Д. А. Житло та інше володіння як предмет злочину при порушенні недоторканності житла. *Форум права*. 2015. № 5. С. 148–153.

13. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина](#)).

14. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред.

М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

15. Онишко О. Б. Конституційне право громадянина на своєчасне одержання винагороди за працю. *Науковий вісник*. 2012. № 3. С. 99–108.

16. Присяжнюк І. І. Про окремі проблеми кваліфікації злочинів за ст. 162 КК України «Порушення недоторканності житла або іншого володіння особи». *Держава і право*. 2009. Вип. 46. С. 495–502.

17. Тадика Є. Д. Порушення недоторканності житла: проблеми кваліфікації та відповідальності. *Молодий вчений*. 2018. № 12 (64). С. 201–204.

18. Фігурський В. М. Спосіб вчинення невиконання заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат (ст. 175 КК України). *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 19. С. 1–6.

19. Чупринський Б. О. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності житла або іншого володіння особи в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 2 (24). С. 109–113.

Тема № 6 (Частина 2)

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА. МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

2. Грубе порушення законодавства про працю. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від грубого порушення угоди про працю (ст. 173 КК України).

3. Порушення авторського права і суміжних прав. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

4. Порушення права на отримання освіти. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Проаналізуйте положення Конвенції Міжнародної організації праці № 105 про скасування примусової праці від 25 червня 1957 року.

2. Проаналізуйте положення Всесвітньої Конвенції про авторське право від 6 вересня 1952 року.

3. Проаналізуйте положення Глави 9, Глави 15 та Глави 16 Сімейного кодексу України від 10 січня 2002 року № 2947–III.

4. Проаналізуйте положення Глави I та Глави III Кодексу законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII.

5. Проаналізуйте положення закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792–XII.

6. Проаналізуйте положення судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина](#)).

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Всесвітня Конвенція про авторське право від 6 вересня 1952 року.
2. Дудоров О. О. Проблеми кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. № 1. С. 50–68.
3. Євтеєва Д. П. До питання про визначення предмета ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164 КК України). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2017. № 3 (79). С. 58–67.
4. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792–ХІІ.
5. Климишин І. П. Розмежування грубого порушення законодавства про працю від суміжних злочинів. *Науковий Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 313–323.
6. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII.
7. Конвенція Міжнародної організації праці № 105 про скасування примусової праці від 25 червня 1957 року.
8. Конвенція ООН про міжнародне стягнення аліментів на дітей та інших видів сімейного утримання від 23 листопада 2007 року.
9. Кондратов Д. Ю. Кваліфікуючі ознаки порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2019. № 2 (21). С. 43–53.
10. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.
11. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 2001-05.
12. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.
13. Міхневич Л. В. Конституційне право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції окремих категорій осіб. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 4. С. 102–106.
14. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.
15. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина](#)).
16. Світайло П. Ю. Актуальні питання відповідальності роботодавця за незаконне звільнення працівника в умовах пандемії коронавірусу SARS-COV-2. *Правова держава*. 2020. № 40. С. 124–132.
17. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947–III.

18. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV.

Тема № 7

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

2. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості кваліфікації.

3. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

4. Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

5. Погроза знищення майна. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

6. Необережне знищення або пошкодження майна. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

7. Порухення обов'язків щодо охорони майна. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Проаналізуйте положення Постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 року № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності».

2. Проаналізуйте положення Кодексу України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X (Глава 6, ст. 51).

3. Проаналізуйте положення судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду:

3.1. [Встановлення об'єктивних ознак окремих складів злочинів проти власності.](#)

3.2. [Встановлення змісту кваліфікуючої ознаки «Проникнення у житло, інше приміщення» злочинів, передбачених статтями 185-187 КК.](#)

3.3. [Насильство, небезпечне для життя і здоров'я в момент заподіяння як ознака складу злочину «розбій» \(ст. 187 КК\).](#)

3.4. [Кваліфікація незакінченого злочину.](#)

3.5. [Розмежування крадіжки \(ст. 115 КК\) та грабежу \(ст. 186 КК\).](#)

3.6. [Розмежування крадіжки \(ст. 185 КК\) та привласнення майна \(ст. 191 КК\).](#)

3.7. [Розмежування грабежу \(ст. 186 КК\) та розбою \(ст. 187 КК\).](#)

3.8. [Розмежування грабежу \(ст. 186 КК\) та шахрайства \(ст. 190 КК\).](#)

- 3.9. [Розмежування грабежу \(ст. 186 КК\) та вимагання \(ст. 189 КК\).](#)
- 3.10. [Розмежування розбою \(ст. 187 КК\) та вимагання \(ст. 189 КК\).](#)
- 3.11. [Кримінальні правопорушення проти власності](#) (п. 2.3.1).
- 3.12. [Кримінальні правопорушення проти власності](#) (п. 2.4.1).
- 3.13. [Кваліфікація кримінальних правопорушень проти власності.](#)
- 3.14. [Кваліфікація кримінальних правопорушень проти власності.](#)
- 3.15. [Кваліфікація дій за ч. 2 ст. 186 КК.](#)
- 3.16. [Кримінальні правопорушення проти власності.](#)
- 3.17. [Кримінальні правопорушення проти власності.](#)
- 1.18. [Кваліфікація кримінальних правопорушень проти власності.](#)

II. Контрольні запитання:

1. Як класифікують кримінальні правопорушення проти власності?
2. Які кримінальні правопорушення проти власності належать до некорисливих кримінальних правопорушень?
3. Які кримінальні правопорушення проти власності належать до корисливих кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним оборотом чужого майна на свою користь чи користь третіх осіб?
4. Які кримінальні правопорушення проти власності належать до корисливих кримінальних правопорушень, не пов'язаних з незаконним оборотом чужого майна на свою користь чи користь третіх осіб?
5. Назвіть загальні ознаки кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним оборотом чужого майна на свою користь чи користь третіх осіб.
6. Назвіть ознаки майна як предмета кримінальних правопорушень проти власності.
7. Назвіть критерії розмежування крадіжки (ст. 185 КК України) від дрібного викрадення чужого майна (ст. 51 КУпАП).
8. Назвіть критерії розмежування крадіжки (ст. 185 КК України) від грабежу (ст. 186 КК України).
9. Назвіть критерії розмежування насильницького грабежу (ч. 2 ст. 186 КК України) від розбою (ст. 187 КК України).
10. Назвіть критерії розмежування розбою (ст. 187 КК України) від вимагання (ст. 189 КК України).

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 513 с.
2. Бедовська О. Ю. Щодо змісту корисливого мотиву при вчиненні злочинів проти власності. *Молодий вчений*. 2020. № 4 (80). квітень. С. 51–54.
3. Болдарь Г. Є., Каменський Д. В. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти власності: проблеми теорії та практики : науково-практичний посібник. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. 184 с.
4. Газдайка-Василишин І.Б. Некорисливі злочини проти власності : монографія. Львів : Львівський держ.ун-т внутр. справ, 2012. 211 с.

5. Дорохіна Ю. А. Злочини проти власності. Теоретико-правове дослідження : монографія. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет. 2016. 744 с.

6. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року.

7. Загрудня Л. Б. Специфіка окреслення суб'єктивної сторони розбою. *Вчені записки ТНУ ім. імені В. І. Вернадського. Серія : юридичні науки*. 2019. № 6. Том. 30 (69). С. 119–123.

8. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII.

9. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 року № 1550-III.

10. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.

11. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 2001-05.

12. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.

13. Лихова С. Я. Викрадення грошових коштів із банкоматів (питання кваліфікації). *Юридичний вісник*. 2021. № 1 (58). С. 194–201.

14. Максимович Р. Л. Викрадення як наскрізне кримінально-правове поняття. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 2. С. 247–255.

15. Миргород В. О., Володіна О. О. Бандитизм (ст. 257 КК України), розбій (ст. 187 КК України), вимагання (ст. 189 КК України) і проблеми співвідношення цих складів злочинів. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 5/2. С. 13–17.

16. Міщук В. В., Загорулько Є. О. Відмінність вимагання від подібних складів злочинів за кримінальним законодавством України. *Право*. 2013. Вип. 13. С. 159–164.

17. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

18. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності ([Встановлення об'єктивних ознак окремих складів злочинів проти власності](#)).

19. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності ([Встановлення змісту кваліфікуючої ознаки «Проникнення у житло, інше приміщення» злочинів, передбачених статтями 185-187 КК](#)).

20. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності ([Насильство, небезпечне для життя і здоров'я в момент заподіяння як ознака складу злочину «розбій» \(ст. 187 КК\)](#)).

21. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності ([Кваліфікація незакінченого злочину](#)).

22. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності ([Розмежування крадіжки \(ст. 115 КК\) та грабежу \(ст. 186 КК\)](#)).

23. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності ([Розмежування крадіжки \(ст. 185 КК\) та привласнення майна \(ст. 191 КК\)](#)).

24. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності ([Розмежування грабежу \(ст. 186 КК\) та розбою \(ст. 187 КК\)](#)).

25. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності ([Розмежування грабежу \(ст. 186 КК\) та шахрайства \(ст. 190 КК\)](#)).

26. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності ([Розмежування грабежу \(ст. 186 КК\) та вимагання \(ст. 189 КК\)](#)).

27. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності ([Розмежування розбою \(ст. 187 КК\) та вимагання \(ст. 189 КК\)](#)).

28. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кримінальні правопорушення проти власності](#) (п. 2.3.1)).

29. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кримінальні правопорушення проти власності](#) (п. 2.4.1)).

30. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти власності](#)).

31. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти власності](#)).

32. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кримінальні правопорушення проти власності](#)).

33. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кримінальні правопорушення проти власності](#)).

34. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти власності](#)).

35. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 року № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності».

36. Рублевський А. П. Відмінність розбою від деяких суміжних злочинів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 32. С. 211–215.

37. Самокиш І. В. Об'єктивна сторона злочинів проти власності за законодавством України та країн Східної Європи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 39. С. 111–114.

38. Собко Г. М. Особливості об'єктивних та суб'єктивних ознак насильницького заволодіння чужим майном та їх законодавче відображення. *Правова позиція*. 2019. № 4 (25). С. 198–204.

39. Сухацький Р. П. Умови і проблеми відмежування розбою від кримінальних правопорушень із суміжним складом злочину та особливості його кваліфікації. *Юридичний вісник*. 2016. № 3 (40). С. 176–181.

40. Тижневий огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація дій за ч. 2 ст. 186 КК](#)).

41. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV.

42. Шпіляревич В. В. Деякі питання дослідження критеріїв розмежування протидії законній господарській діяльності та вимагання за кримінальним законодавством України. *Modern scientific research: achievements, innovation and development prospects* [The VII the International scientific and practical conference December 19-21, 2021]. Berlin (Germany), 2021. S. 685–689.

43. Яновська О. Г., Біцай А. В., Саєнко Г. Ю. До питання визначення «проникнення» як кваліфікуючої ознаки злочинів проти власності. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 3. С. 71–78.

Тема № 8

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Загальна кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

2. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут піддроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

3. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

4. Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

5. Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

6. Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

7. Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

8. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

9. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

10. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

11. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

12. Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

13. Порушення порядку здійснення заготівлі металобрухту та операцій з металобрухтом. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

14. Доведення банку до неплатоспроможності. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

15. Доведення до банкрутства. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

16. Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

17. Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

18. Маніпулювання на організованих ринках. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

19. Маніпулювання на енергетичному ринку. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

20. Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

21. Виготовлення, збут та використання підроблених цінних паперів (крім державних цінних паперів). Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

22. Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

23. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

24. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

25. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

26. Незаконне використання інсайдерської інформації. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

27. Приховування інформації про діяльність емітента. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

28. Незаконне використання інсайдерської інформації щодо оптових енергетичних продуктів. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Проаналізуйте положення п. п. 14, 18, 23, 24 ч. 1 ст. 4, ст. 10 та Розділу XVIII Митного кодексу України від 13 березня 2012 року № 4495–VI.

2. Проаналізуйте положення закону України «Про державний кордон України» від 4 листопада 1991 року № 1777–XII.

3. Проаналізуйте положення закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21 вересня 1999 року № 1068–XIV.

4. Проаналізуйте положення закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» від 14 липня 2000 року № 768–IX.

5. Проаналізуйте положення ст. ст. 176, 177-2 Кодексу України про

адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073–Х.

6. Проаналізуйте положення Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності» від 25 квітня 2003 року № 3.

7. Проаналізуйте судову практику Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду:

7.1. [Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.](#)

7.2. [Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.](#)

III. Контрольні запитання:

1. Назвіть критерії розмежування контрабанди (ст. 201 КК України) від переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (ст. 201-1 КК України).

2. Назвіть критерії розмежування контрабанди (ст. 201 КК України) від незаконного виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України).

3. Назвіть критерії розмежування контрабанди (ст. 201 КК України) від переміщення або дій, спрямованих на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю (ст. 483 МК України).

4. Назвіть критерії розмежування незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 203-2 КК України) від азартних ігор, ворожіння в громадських місцях (ст. 181 КУпАП).

5. Назвіть критерії розмежування незаконного виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України) від виготовлення, зберігання самогонута апаратів для його виготовлення (ст. 176 КУпАП).

6. Назвіть критерії розмежування протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК України) від вимагання (ст. 189 КК України).

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Гродецький Ю. В. Перспективи криміналізації контрабанди товарів. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 1 (15). С. 150–161.

2. Допілка В. О. Кваліфікація контрабанди на стадії закінченого правопорушення. *Митна справа*. 2014. № 1 (91). С. 60–64.

3. Допілка В. О. Поняття та значення суб'єктивних ознак контрабанди. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 47. С. 111–115.

4. Дудоров О. О. Кримінальна відповідальність за незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей: аналіз законодавчих новел. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 144–152.

5. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Про рекриміналізацію товарної контрабанди

в контексті євроінтеграційних прагнень України. : *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2021. Вип. 3. С. 75–94.

6. Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21 вересня 1999 року № 1068–XIV.

7. Закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» від 14 липня 2000 року № 768–IX.

8. Закон України «Про державний кордон України» від 4 листопада 1991 року № 1777–XII.

9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073–X.

10. Коломійчук В. О. Щодо криміналізації рейдерства як окремого складу кримінального правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 123–127.

11. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.

12. Кравчук П. Ю. Кримінально-правова характеристика предмета контрабанди за статтею 201 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 1. Том 2. С. 143–148.

13. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 2001-05.

14. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.

15. Кухар В. В. Декриміналізація «товарної» контрабанди: теорія та практика. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3 (47). С. 408–412.

16. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI.

17. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

18. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності](#)).

19. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності](#)).

20. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності» від 25 квітня 2003 року № 3.

21. Савченко А. В. Кримінально-правова кваліфікація незаконних азартних ігор. *Адвокат*. 2010. № 1 (112). С. 40–44.

22. Шпілярович В. В. Деякі питання дослідження критеріїв розмежування протидії законній господарській діяльності та вимагання за кримінальним законодавством України. *Modern scientific research: achievements, innovation and development prospects* [The VII the International scientific and practical conference December 19-21, 2021]. Berlin (Germany), 2021. S. 685–689.

Тема № 9 (Частина 1) КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Загальна кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень проти довкілля.

2. Порухення правил екологічної безпеки. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

3. Забруднення або псування земель. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель (ст. 52 КУпАП).

4. Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок з порушенням умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту (ст. 53-3 КУпАП) та незаконного заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель (53-4 КУпАП).

5. Порухення правил охорони або використання надр, незаконне видобування корисних копалин. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від порушення вимог щодо охорони надр (ст. 57 КУпАП).

6. Забруднення атмосферного повітря. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від порушення порядку здійснення викиду забруднюючих речовин в атмосферу або впливу на неї фізичних та біологічних факторів (ст. 78 КУпАП).

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Проаналізуйте положення закону України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23 травня 2017 року № 2059-VIII.

2. Проаналізуйте положення ст. ст. 79, 166, 168 Земельного кодексу України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III.

3. Проаналізуйте положення закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19 червня 2003 року № 963-IV.

4. Проаналізуйте положення Кодексу України про надра від 27 липня 1994 року № 132/94-ВР.

5. Проаналізуйте положення закону України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 року № 2707-XII.

6. Проаналізуйте положення Наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 27 червня 2006 року № 309 «Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел».

7. Проаналізуйте положення Постанови Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 року № 615 «Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами».

8. Проаналізуйте положення Постанови Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 року № 17 «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля».

9. Проаналізуйте положення судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти довкілля](#)).

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Грищак С. В., Бабенко М. В. Проблеми ефективності застосування норм кримінального права для захисту довкілля в Україні та країнах ЄС. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2017. Вип. 33. С. 46–55.

2. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19 червня 2003 року № 963-IV.

3. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19 червня 2003 року № 963-IV.

4. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 року № 2707-XII.

5. Закон України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 року № 962-IV.

6. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23 травня 2017 року № 2059-VIII.

7. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X.

9. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 року № 132/94-ВР.

10. Козьяков І. М. Порухення правил охорони або використання надр: проблеми бланкетної конструкції та фактичного складу статті 240 Кримінального кодексу України. *Університетські наукові записки*. 2014. № 2 (50). С. 291–300.

11. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.

12. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 2001-05.

13. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.

14. Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 27 червня 2006 року № 309 «Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел».

15. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

16. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти довкілля](#)).

17. Олійничук Р. Кримінально-правова характеристика забруднення

атмосферного повітря. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 4 (20). С. 235–239.

18. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2012 року № 827 «Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення».

19. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2007 року № 963 «Про затвердження Методика визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу».

20. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 року № 615 «Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами».

21. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 року № 17 «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля».

22. Сарапіна М. В. *Забезпечення екологічної безпеки: підручник* / М. В. Сарапіна, В. А. Андронов, С. Р. Артем'єв, О. В. Бригада, О. В. Рибалова. Х.: НУЦЗУ, 2019. 246 с.

23. Турлова Ю. А., Поліщук Г. С., Козлюк Л. Г., Пенязькова О. О. *Злочини проти екологічної безпеки: проблеми питання систематизації. Ядерна та радіаційна безпека*. 2021. № 2 (90). С. 42–51.

24. Харь І. О. [Кримінально-правова охорона атмосферного повітря](#) : монографія. К.: Нац. акад. управління, 2011. 192 с.

25. Хилько М. І. [Екологічна безпека України](#) : навчальний посібник. Київ, 2017. 266 с.

Тема № 9 (Частина 2) КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу (ст. 245 КК України).

2. Незаконне полювання. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від порушення правил використання об'єктів тваринного світу (ч. ч. 1, 2 ст. 85 КУпАП).

3. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від порушення правил використання об'єктів тваринного світу (ч. ч. 3, 4 ст. 85 КУпАП).

4. Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його

кваліфікації та відмінність від порушення правил екологічної безпеки (ст. 236 КК України) та недодержання вимог щодо охорони атмосферного повітря при введенні в експлуатацію і експлуатації підприємств і споруд (ст. 79 КУпАП).

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Проаналізуйте положення ст. ст. 5, 60, 61 закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1995 року № 1264-ХІІ.

2. Проаналізуйте положення ст. ст. 4, 39, 41 Лісового кодексу України від 21 січня 1994 року № 3852-ХІІ.

3. Проаналізуйте положення ст. ст. 3, 7, 8 закону України «Про природно-заповідний фонд України» від 16 червня 1992 року № 2456-ХІІ.

4. Проаналізуйте положення ст. 28 закону України «Про благоустрій населених пунктів» від 6 вересня 2005 року № 2807-ІV.

5. Проаналізуйте положення Постанови Кабінету Міністрів України від 23 липня 2008 року № 665 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу».

6. Проаналізуйте положення Постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2022 року № 575 «Про затвердження спеціальних такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд».

7. Проаналізуйте положення Постанови Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2006 року № 1045 «Про затвердження Порядку видалення дерев, кущів, газонів, квітників у населених пунктах».

8. Проаналізуйте положення Постанови Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 року № 555 «Про затвердження Санітарних правил в лісах України».

9. Проаналізуйте положення спільного наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України та Міністерства екології та природних ресурсів України від 19 червня 2017 року № 301/222 «Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України)».

10. Проаналізуйте положення Постанови Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2011 року № 1209 «Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення цінних видів водних біоресурсів».

III. Практичні завдання:

1. Пилипчук досяг усної домовленості із директором ТОВ «Південний термінал» про оплатну передачу останньому морського піску для потреб підприємства. До реалізації задуманого він залучив підлеглого йому по роботі тракториста Мачко, який вважав вказівки Пилипчука законними, а також водія Гаркавого – працівника ТОВ «Південний термінал». Пилипчук, використовуючи послуги вказаних працівників та відповідну техніку (трактор К-702, автомобіль

КРАЗ), здійснив забір морського піску об'ємом 18,6 м³ на земельній ділянці вздовж побережжя Азовського моря між селами Генгорка та Кудрявцево, що було оцінено на 24 050 грн, та подальшу його погрузку і вивезення з вказаної території. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

2. Кузьо на території заповідника, використовуючи власну бензопилу, намагався здійснити рубку 12 дерев породи сосна звичайна, що оцінюється у 65 000 грн. Однак йому вдалося спиляти лише 2 сосни, оскільки бензопила стала несправною (перестала працювати). Шляхом трелювання конем, Кузьо транспортував зрізані сосни у с. Текуча та реалізував, за попередньо досягнутою домовленістю, Пильчуку. Внаслідок рубки дерев державі в особі КП «Райагроліс» було завдано шкоди у розмірі 20 200 грн. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

3. Калинчук пішов на полювання дикого кабана. На території заповідника він встановив декілька саморобних петель, які виготовив з металевих тросів, після чого, в одну з петель впав дикий кабан. Кабана Калинчук добив обухом сокири, розробивши тушу, а м'ясо та шкіру привласнив і зберігав за місцем проживання. Районному товариству мисливців та рибалок у результаті дій Калинчука була завдано матеріальну шкоду на суму 10 000 гривень. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

4. Сидоренко, директор одного з підприємств замість того, щоб отримати дозвіл на утилізацію 500 кг небезпечних відходів виробництва і зробити це у спеціально відведеному місці, дав розпорядження в нічний час вивезти їх за місто і таємно скинути на міське звалище. За висновком експертизи ці відходи становили II клас небезпечності. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

5. Семенов, повертаючись пізно ввечері додому через землі національного парку, їхав на автомобілі «Нива» й у світлі фар помітив лисицю. Семенов став її переслідувати, однак не справився з керуванням і наїхав на кам'яну грядку. Дома він розповів братові про велику кількість диких тварин. Брати озброїлися дрібнокаліберним гвинтівками, які незаконно тримали у себе, та потужними акумуляторними ліхтарями і попрохали свого приятеля Новікова довести їх на своїй машині до місця полювання, пообіцявши йому «зайчатину в сметані». У той час, коли у світлі фар та ліхтарів вони виглядали у полі диких тварин, їх затримали працівники служби охорони лісу. Як було встановлено слідством, на момент затримання братів Семенових та Новікова ними було здобуто 3 зайці та 4 лисиці. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Закон України «Про благоустрій населених пунктів» від 6 вересня 2005 року № 2807-IV.

2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1995 року № 1264-ХІІ.
3. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16 червня 1992 року № 2456-ХІІ.
4. Закон України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 року № 2894-ІІІ.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-ІІІ.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-Х.
7. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.
8. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 2001-05.
9. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-ІІІ.
10. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року № 3852-ХІІ.
11. Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10 квітня 2006 року № 105 «Про затвердження правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України».
12. Дудоров О. О., Мовчан Р. О., Письменський Є. О. Кримінально-правова охорона лісу в Україні : монографія. Київ : Норма права, 2023. 520 с.
13. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.
14. Оробець К. М. Кримінальна відповідальність за незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим добувним промислом : Харків : Право, 2014. 256 с.
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2006 року № 1045 «Про затвердження Порядку видалення дерев, кущів, газонів, квітників у населених пунктах».
16. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2022 року № 575 «Про затвердження спеціальних такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд».
17. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 року № 733 «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок».
18. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2011 року № 1209 «Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення цінних видів водних біоресурсів».
19. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 липня 2008 року № 665 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу».
20. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 року № 761 «Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів».
21. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 року № 555 «Про затвердження Санітарних правил в лісах України».
22. Спільний наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України та Міністерства екології та природних ресурсів України від 19 червня 2017 року № 301/222 «Про затвердження такс для обчислення розміру

відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України)».

Семінарське заняття № 10 (Частина 1)

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Загальна кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

2. Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

3. Бандитизм. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від розбою (ст. 187 КК України) та створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (ч. ч. 1, 2, 4 ст. 260 КК України).

4. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації правопорушень терористичної спрямованості:

3.1. Терористичний акт та його відмінність від диверсії (ст. 113 КК України) та нападу на об'єкти на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 261 КК України).

3.2. Втягнення у вчинення терористичного акту.

3.3. Публічні заклики до вчинення терористичного акту.

3.4. Створення терористичної групи чи терористичної організації.

3.5. Сприяння вчиненню терористичного акту.

3.6. Фінансування тероризму.

5. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від порушення встановлених законодавством вимог пожежної та техногенної безпеки (ст. 175 КУпАП).

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Проаналізуйте положення закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-ІХ.

2. Проаналізуйте положення закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року № 638-ІV.

3. Проаналізуйте положення Постанови Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 13 «Про практику розгляду справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями».

III. Практичні завдання:

1. Наведіть критерії та їх правову природу (сутність) щодо розмежування таких суміжних складів кримінальних правопорушень, як «Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній» (ст. 255 КК України) та «Бандитизм» (ст. 257 КК України).

2. Наведіть критерії та їх правову природу (сутність) щодо розмежування таких суміжних складів кримінальних правопорушень, як «Бандитизм» (ст. 257 КК України) та «Розбій» (ст. 187 КК України).

3. Визначте тип співвідношення норм статей Особливої частини КК України:

- а) ст. 255 та ст. 257 КК України;
- б) ст. 255 та ст. 258 КК України;
- в) ст. 257 та ст. 187 КК України;
- г) ст. 257 та ч. ч. 1, 2, 4 ст. 260 КК України;
- д) ст. 258 та ст. 258-2 КК України;
- е) ст. 258-2 та ст. 258-5 КК України.

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Водько М. П., Подобний О. О. [Правові та організаційні засади боротьби з організованою злочинністю в Україні](#) : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 208 с.

2. Демидова Л. М. Проблеми кваліфікації фінансування тероризму. *Н.* 2016. Вип. 31. С. 84–98.

3. Живова Ю. В. Стан наукового дослідження бандитизму на теренах сучасної України. *Держава та регіони.* 2020. № 2 (68). С. 187–192.

4. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року № 638-IV.

5. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX.

6. Іваненко І. В. Актуальні питання кримінально-правової характеристики бандитизму. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ.* 2001. № 4. С. 116–121.

7. Ізетов А. Е. [Втягнення у вчинення терористичного акту: кримінально-правове дослідження](#) : монографія ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. П. Ємельянова. Х. : Право, 2010. 174 с.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X.

9. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.

10. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 2001-05.

11. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.

12. Куц І. Суспільна небезпечність злочинів, пов'язаних з пожежами. *Право України*. 2001. № 1. С. 104-106.

13. Марейченко О. М. [Кримінальна відповідальність за бандитизм](#) : дис. ... канд. юрид. наук. Київ : Науково-дослідний інститут публічного права, 2021. 227 с.

14. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

15. Нікітін А. О. Щодо визначення поняття «злочинний вплив» у Кримінальному кодексі України. *Наукові записки НаУКМА*. 2020. Том 6. С. 46–56.

16. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 13 «Про практику розгляду справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями».

17. Семенишин М. Об'єктивні ознаки бандитизму за кримінальним законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 258–264.

18. Шпіляревич В. В. Окремі аспекти дослідження кримінальної відповідальності за створення та діяльність злочинних угруповань (на прикладі ст. 255 КК України «Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній»). *Recent trend in science and technology* [The XII the International Scientific and Practical Conference, December 1-2, 2020]. Stockholm (Sweden), 2020. S. 204–208.

Тема № 10 (Частина 2)

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

2. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї» (ст. 190 КУпАП).

3. Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

4. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів (ст. 191 КУпАП).

5. Погроза вчинити викрадання або використати радіоактивні матеріали. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

6. Порушення правил поведінки з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

7. Порушення вимог режиму радіаційної безпеки. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

8. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

9. Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Проаналізуйте положення наказу Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів».

2. Проаналізуйте положення Методики криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів від 15 січня 1999 року.

3. Проаналізуйте положення Постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 3 «Про судову практику у справах про викрадення та інше незаконне поведіння зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами».

4. Проаналізуйте положення судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду:

4.1. Тижневий огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація дій за ч. 4 ст. 296, ч. 1 ст. 263 КК](#)).

4.2. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки](#)).

4.3. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація злочинів проти громадської безпеки](#)).

III. Практичні завдання:

1. Печкін, Столяров та Марін ретельно підготувалися до нападу на касу машинобудівного заводу: розробили план, вивчили об'єкт нападу та розподілили ролі, добули зброю (два фінські ножі та обріз мисливської рушниці). У процесі готування нападу до них приєднався Фомін, який погодився за гроші надати машину брата. Через деякий час Печкін, Столяров та Марін, під'їхавши на автомобілі до прохідної заводоуправління, проникли у приміщення і, погрожуючи зброєю, викрали з каси 180 тис. грн. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

2. Літак АН-24 з двома пілотами вибухнув у повітрі. Причиною аварії стало те, що приватний підприємець Василечко, який орендував цей літак для перевезення пшениці, завантажив у літак контейнер із сірчаною кислотою, не пристосований для перевезення цієї речовини. Потрапивши за межі контейнера сірчана кислота, вступаючи в реакцію з металом, спричинила пожежу і вибух паливного бака літака. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

3. Капустін під час сварки у себе вдома з родичем Пилипчиком схопив фінського ножа, який зберігав після смерті батька, наздогнав Пилипчика у коридорі і вдарив його ножем у плече, заподіявши середньої тяжкості тілесне ушкодження. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

4. Бобрін, Джміль та Васнецов створили групу, яка займалася розбійними нападами на квартири громадян. У розпорядженні групи був автомобіль, портативні радіостанції, пістолет системи «Вальтер», холодна зброя та балончики з нервово-паралітичним газом. У ході нападів Бобрін, Джміль та Васнецов вчинили одне вбивство. При затриманні працівниками поліції членів групи, останніми було вчинено опір з використанням холодної зброї. Пістолет не використовувався, оскільки виявився непридатним для проведення стрільби, про що було відомо всім співучасникам. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

5. Раніше судимий за контрабанду Ярош створив групу, у якій, крім нього брали участь раніше судимі за контрабанду Іващенко, Боднар та Костянтинов. Ця група під керівництвом Яроша з грудня по квітень займалася незаконним перевезенням в Україну з Угорщини спиртних напоїв. Всього ними було перевезено з приховуванням від митного контролю 1,5 тонни спиртних напоїв, за які вони сплатили продавцям 173 тис. 502 долари США. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-Х.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.
3. [Кримінальна відповідальність за незаконний обіг зброї](#) : монографія. За заг. ред. к.ю.н., доцента Шалгунової С. А. Дніпро : Дніпропетровський

державний університет внутрішніх справ, 2020. 364 с.

4. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 2001-05.

5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.

6. Методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів від 15 січня 1999 року.

7. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів».

8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

9. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки](#)).

10. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація злочинів проти громадської безпеки](#)).

11. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 13 «Про практику розгляду справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями».

12. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 3 «Про судову практику у справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами».

13. Тижневий огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація дій за ч. 4 ст. 296, ч. 1 ст. 263 КК](#)).

Тема № 11

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Загальна кримінально-правова характеристика та види кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.

2. Порушення вимог законодавства про охорону праці. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

3. Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

4. Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

5. Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості його кваліфікації.

6. Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд. Кримінально-правова характеристика складу правопорушення, особливості його кваліфікації та відмінність від порушення правил екологічної безпеки (ст. 236 КК України), умисного введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції (ст. 227 КК України).

II. Завдання для додаткового вивчення:

1. Проаналізуйте положення окремих міжнародних нормативно-правових актів, які регламентують належні (безпечні) умови та охорону праці.

2. Проаналізуйте положення закону України «Про охорону праці» від 10 жовтня 1992 року № 2694-ХІІ.

3. Проаналізуйте положення Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ.

4. Проаналізуйте положення закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 8 серпня 1995 року № 39/95-ВР.

5. Проаналізуйте положення закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18 січня 2001 року № 2245-ІІІ.

6. Проаналізуйте положення Постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року № 7 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва».

7. Проаналізуйте положення судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду:

7.1. [Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва.](#)

7.2. [Кваліфікація кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.](#)

III. Контрольні запитання:

1. Дайте визначення поняттю «безпека виробництва».

2. Назвіть вітчизняні нормативно-правові акти, які регламентують належні (безпечні) умови та охорону праці.

3. Назвіть міжнародні нормативно-правові акти, які регламентують належні (безпечні) умови та охорону праці.

4. Хто не може вважатися потерпілим від порушення вимог законодавства про охорону праці?

5. Назвіть роботи, які становлять підвищену небезпеку.

6. Назвіть критерії розмежування таких суміжних складів кримінальних правопорушень, як: «Порушення правил, що стосуються безпечного

використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд» (ст. 275 КК України) та «Порушення правил екологічної безпеки» (ст. 236 КК України).

7. Назвіть критерії розмежування таких суміжних складів кримінальних правопорушень, як: «Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд» (ст. 275 КК України) та «Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції» (ст. 227 КК України).

IV. Практичні завдання:

1. Павлишин, працюючи прорабом будівельного управління, при будівництві житлового будинку не вжив ніяких заходів щодо огороження отвору у перекритті над сходовою кліткою, в результаті чого штукатур Васильченко, провалившись у цей отвір, упав на підлогу підвального поверху в результаті чого від отриманих травм, не приходячи до свідомості, помер. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

2. Адвокат Марін найняв домогосподарку для роботи по дому. Однак він забув попередити її про правила користування праскою, в якій бу оголений електрошнур. Під час чергового прасування робітницю вдарило струмом, що призвело до її смерті. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

3. Працюючи завідувачем свиноферми в с. Демидівка Херсонської області, Степаненко допустив до роботи по підключенню електроенергії учня-електрика Олексенка, знаючи, що той перебуває у стані алкогольного сп'яніння. Олексенко був смертельно травмований. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

4. На АЕС за дозволом керівництва проводились наукові дослідження при проведенні технологічного запуску 1-го енергоблоку з порушенням правил ядерної та радіаційної безпеки. Під час відповідних робіт система охолодження реактора вийшла з ладу, але неймовірними зусиллями працівники реакторного залу відвернули вибух реактора, що міг призвести до чисельних людських жертв. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

7. Бригадир дільничної бригади Кирило посадив помічником на косарку неповнолітнього Андрія, з яким не було укладено трудового договору, не провівши з ним інструктаж, і останньому ножами косарки відрізало стопу правої ноги. Дайте кримінально-правову оцінку ситуації.

Список рекомендованої літератури до теми:

1. Бабанін С. В. Суспільно небезпечні наслідки порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 4. С. 120–123.

2. Вечурко С. Відповідальність за порушення законодавства у сфері охорони праці. *Віче*. 2013. № 6. С. 10–13.

3. Вітюк Р. В. Особливості дослідження суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого статтею 271 КК України «Порушення вимог законодавства про охорону праці». *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Том 2. Вип. 2. С. 224–229.

4. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Судова практика у справах про кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва: питання кваліфікації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 116–122.

5. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 8 серпня 1995 року № 39/95-ВР.

6. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18 січня 2001 року № 2245-ІІІ.

7. Закон України «Про охорону праці» від 10 жовтня 1992 року № 2694-ХІІ.

8. Канцір В., Скрекля Л., Лемеха Р. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 275 Кримінального кодексу України. *Наше право*. 2021. № 1. С. 90–95.

9. Конвенція Міжнародної організації праці № 124 про медичний огляд молодих людей з метою визначення їхньої придатності до праці на підземних роботах у шахтах і копальнях від 23 червня 1965 року.

10. Конвенція Міжнародної організації праці № 150 про адміністрацію праці: роль, функції та організація від 26 червня 1978 року.

11. Конвенція Міжнародної організації праці № 167 про безпеку та гігієну праці на будівництві від 20 червня 1988 року.

12. Конвенція Міжнародної організації праці № 176 про безпеку та гігієну праці в шахтах від 22 червня 1995 року.

13. Конвенція Міжнародної організації праці № 187 про основи, що сприяють безпеці та гігієні праці від 15 червня 2006 року.

14. Конвенція Міжнародної організації праці № 45 про використання праці жінок на підземних роботах у шахтах будь-якого роду від 21 червня 1935 року.

15. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.

16. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 2001-05.

17. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-ІІІ.

18. Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 23 березня 2007 року № 62 «Про затвердження Правил охорони праці під час виконання робіт на висоті».

19. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

20. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) ([Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва](#)).

21. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду ([Кваліфікація кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва](#)).

22. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ.

23. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року № 7 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва».

24. Спасенко К. О. Особливості призначення та проведення судових експертиз при розслідуванні злочинних порушень правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 4 (39). С. 62–65.

25. Таран О. В., Панчишин М. Я. Розслідування порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою : методичні рекомендації. Київ, 2015. 78 с.